

De koning is dood.
LEVE DE KONING!

Jo De Poorter

De koning is dood.
LEVE DE KONING!

*Waarom sommige
koningshuizen afsterven
en andere overleven*

P E L C K M A N S

Leesexemplaar

‘Een absolute must-read.’

Jeroen Snel, koningshuisdeskundige

*‘Niemand heeft toegang tot de zo
afgesloten wereld van koningshuizen,
diplomatie en politiek als De Poorter.’*

Wijlen graaf Paul Buysse, mentor van koning Filip

‘Altijd spannend, altijd slim, altijd geestig.’

Bart Schols, tv-presentator

19

Vorsten van verrijzenis — Koninkrijk der Nederlanden

Huis van Oranje

33

Vorsten van vernietiging — Keizerrijk Rusland

Huis Romanov

47

Vorsten van vechtzucht — Keizerrijk Duitsland

Huis Hohenzollern

55

Vorsten van verbijstering — Koninkrijk Beieren

Huis Wittelsbach

61

Vorsten van verval — Keizerrijk Oostenrijk-Hongarije

Huis Habsburg

73

Vorsten van verongelijking — Koninkrijk Italië

Huis Savoye

83

Vorsten van verdwijning — Koninkrijk Griekenland

Huis Glücksburg

89

Vorsten van verwoesting — Keizerrijk Iran

Huis Pahlavi

101

Vorsten van verbazing — Koninkrijk Portugal

Huis Bragança

109

Vorsten van verkwisting — Keizerrijk Ethiopië

Huis Shewa

119

Vorsten van verdriet — Koninkrijk Albanië

Huis Zogu

129

Vorsten van verlokking — Koninkrijk Roemenië

Huis Hohenzollern-Sigmaringen

143

Vorsten van vernedering — Koninkrijk Bulgarije

Huis Coburg-Koháry

153

Vorsten van de vaudeville — Koninkrijk Joegoslavië

Huis Karađorđević

163

Vorsten van de valreep — Verenigd Koninkrijk

Huis Windsor

187

Vorsten van veranderlijkheid — Keizerrijk Vietnam

Huis Nguyen

193

Vorsten van verzwakking — Keizerrijk Japan

Huis Yamato

201

Vorsten van vernieuwing — Koninkrijk Cambodja

Huis Norodom

211

Vorsten van verafgoding — Koninkrijk Thailand

Huis Chakri

219

Vorsten van voorbeeldigheid — Koninkrijk Noorwegen

Huis Glücksburg

229

Vorsten van vergankelijkheid — Koninkrijk Zweden

Huis Bernadotte

237

Vorsten van verwatering — Groothertogdom Luxemburg

Huis Nassau-Weilburg

245

Vorsten van verovering — Koninkrijk Macedonië

Huis Alexander de Grote

255

Vorsten van verleiding — Koninkrijk Egypte

Huis Ptolemaeus

267

Vorsten van de valbijl — Koninkrijk en keizerrijk Frankrijk

Huis Bourbon, Huis Bonaparte

291

Vorsten van vermogen — Prinsdom Liechtenstein

Huis von und zu Liechtenstein

299

Vorsten van volmaaktheid — Koninkrijk Denemarken

Huis Glücksburg

307

Vorsten van verkwanseling — Koninkrijk Spanje

Huis Bourbon

321

Vorsten van vervloeking — Prinsdom Monaco

Huis Grimaldi

329

Vorsten van voorzichtigheid — Koninkrijk België

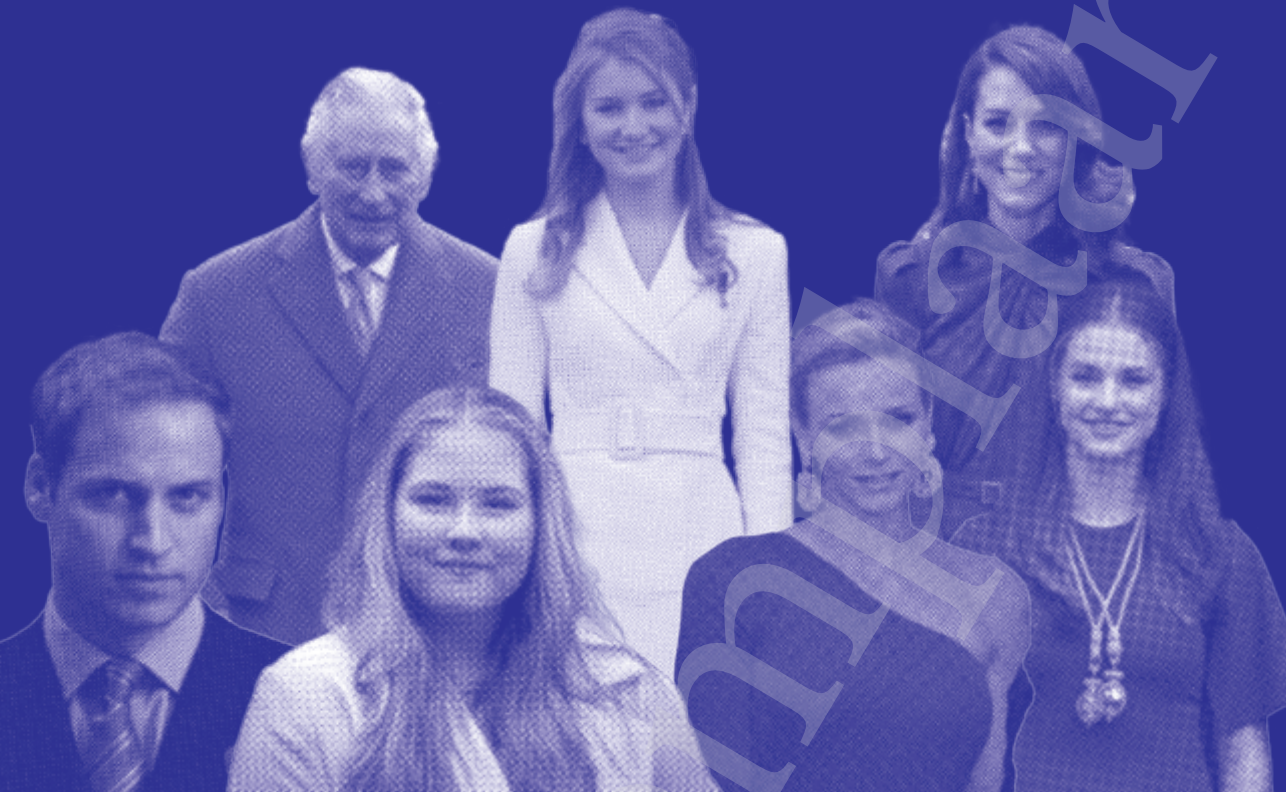
Huis Saksen-Coburg Gotha

384

Bibliografie

390

Namenregister

**'Het koningschap bestaat in
essentie uit het neerleggen
van chrysanten, het
doorknippen van linten en het
schudden van handen.'**

Charles de Gaulle, president van Frankrijk

Boven: Koning Charles, prinses Elisabeth en prinses Kate

Onder: Prins William, prinses Amalia, prinses Charlene en prinses Leonor

Hoe moet het verder met het koningschap?

Met Charles en Filip en Willem-Alexander en de anderen die nog in de koninklijke wachtkamer zitten. Want allemaal zijn ze bedreigd. Door mensen die vinden dat het te veel kost, geen nut heeft en zelfs schadelijk is. Door anderen die hen van binnenuit belagen. Vaak leden van hun eigen familie die ze liever kwijt dan rijk zijn of ze nu Juan-Carlos, Laurent of Harry heten. Hoeveel leven zit er nog in de vorstenhuizen? En moeten die noodzakelijkerwijs in leven gehouden worden?

Tien landen in Europa hebben nog een gekroond staatshoofd. In de tijd dat België gesticht werd, waren dat er zestig. Dat is een daling van 80 procent. Als die afname zich doorzet, ziet het er niet zo rooskleurig uit voor de Williams, Elisabethen en Catharina-Amalia's van deze wereld. Er zijn al maatregelen in werking om de overlevingskansen van de koningshuizen te verhogen. Zo is in veel landen de Salische wet afgeschaft, waardoor mannen niet langer voorrang hebben op de troon. Maar in Spanje, Japan en Monaco is dat nog niet het geval en moet bijvoorbeeld prinses Gabriella haar broertje prins Jacques laten voorgaan op de troon.

De omvang van een land staat vaak in rechtstreeks verband met de macht van een vorst, maar dan omgekeerd: hoe kleiner het land, hoe meer een vorst te zeggen heeft. Neem Monaco met Albert II of Liechtenstein met Hans Adam II. In Zweden is de taak van het staatshoofd teruggebracht tot linten knippen, handen schudden en Nobelprijzen uitreiken. In de meeste koninkrijken schuift de rol van de vorst steeds meer op naar het protocolaire, vaak zeer tegen de zin van de betrokkenen zelf. Het wordt almaar meer achter de fanfare aanlopen dan voor de troepen uitrijden. Charles de Gaulle, die zelf tien jaar staatshoofd was, en co-vorst van Andorra,

zegt daarover: ‘Het koningschap bestaat in essentie uit het neerleggen van chrysanthen, het doorknippen van linten en het schudden van handen.’ Journalist Mark Grammens gaat nog een stap verder: ‘Een koning moet lam, stom en blind zijn. Dat is alleen maar aanvaardbaar omdat een beetje theater erbij hoort.’

‘Op de koop toe zijn het vaak ook de meest gevaarlijke koninklijke gekken die op de grootste publieke bijval kunnen rekenen.’

De eigenschappen van een voorbeeldige vorst zijn scherp uitgezet door de Nederlandse secretaris-generaal van de NAVO Joseph M. Luns: ‘Een koning hoeft niet briljant te zijn. Hij moet een beetje staatkunde kennen. Hij moet weten wat zijn positie is en hij moet openstaan voor suggesties. Meer niet.’ Luns schetst daarnaast ook de voordelen van het ambt: ‘Het is natuurlijk een buitengewoon aardige functie. Mensen die het hebben over “een vreselijk zware taak” kletsen uit hun nek. Allemaal flauwekul. Je kan zo veel werken maar ook zo weinig als je wil. Je kan een stuk willen lezen en er vragen over stellen, maar je kan onder een document ook blindweg een handtekening zetten.’ Nog niet zo lang geleden vloog een legervliegtuig met te ondertekenen documenten in de zomermaanden van Brussel naar Zuid-Frankrijk om ze door koning Albert II van zijn handtekening te laten voorzien, terwijl nu alles digitaal en op een afstand kan worden geregeld. De legende wil ook dat Albert zo onattent zijn documenten signeerde ‘dat hij zelf zijn eigen abdicatie zou ondertekenen’. Dat deed hij trouwens ook in 2013, maar dan bewust.

Het systeem van een koningshuis is in principe gebaseerd op ongelijkheid en onrechtvaardigheid. De baan is erfelijk, de oudste krijgt alles en de anderen in het beste geval een paar titels. Geen verantwoordelijkheid, geen fondsen, geen zeggenschap. Het merkwaardige is dat ondanks dat onrechtvaardigheidsaspect, veel mensen er toch een gevoel van zekerheid, houvast en veiligheid aan ontlenu. Op de koop toe zijn het vaak de gevaarlijkste koninklijke gekken die op de grootste bijval kunnen rekenen. De grootvader van de Britse koningin Elizabeth, koning George V,

fulde zijn grondwettelijke taak minutieus in, maar werd weggezet als niets meer dan ‘een conciërge in uniform’. Keizerin Sisi heeft zich altijd ver van staatszaken gehouden, maar werd door haar onderdanen op handen gedragen, ook al was haar voornaamste streven: slank zijn. De Britse zakenman-publicist Walter Bagehot stelt: ‘Een koningshuis is sterk omdat het sentimenten aanspreekt, de republiek is zwak omdat het zich richt op het verstand.’

‘De meerderheid in de wereld zijn vrouwen en die houden nu eenmaal meer van een huwelijk dan van een ministerie.’

Walter Bagehot, Brits journalist en zakenman

In de top 20 van de meest democratische landen ter wereld schitteren parlementaire monarchieën bovenaan. Ook in de welvaartlijsten voeren ze de top aan. Het volk kiest graag voor begrijpelijk bestuur en een monarchie heeft daar veel bruikbare onderdelen van. Bagehot stelt: ‘De meerderheid in de wereld zijn vrouwen en die houden nu eenmaal meer van een huwelijk dan van een ministerie.’ Vorsten brengen vaak niets ter zake doende dingen naar het landsbestuur, maar het blijken achteraf dingen te zijn die een wereld van verschil uitmaken. Winston Churchill was een voorstander om van de Balkanlanden na de Tweede Wereldoorlog weer koninkrijken te maken, maar Stalin vond ‘al die types vorstelijke boeven die veel te dicht tegen Mussolini en Hitler zijn gaan aanschurken en het helemaal niet verdienen om opnieuw op de troon te worden geholpen’.

Omdat de oorsprong van het koningschap in de godsdienst wortelt, beschouwden veel kroondragers zich lang als ‘de vertegenwoordiger van God op aarde’. Sommigen nog altijd. De laatste tsaar van Rusland, Nicolaas II, heeft dat zo strikt geïnterpreteerd dat het tot desastreuze gevolgen heeft geleid voor hemzelf en zijn familie. Ongehinderd door enig democratisch besef voerde Nicolaas een nietsontziend dictatoriaal bewind. Het maakte

hem zo gehaat in Rusland dat hij, zijn vrouw en zijn vijf kinderen in een kelder, op een natte juli-ochtend in 1917, brutaal zijn neergeschoten en afgemaakt. De kogels ketsten af op de korsetten van de meisjes waar ze hun juwelen ingenaaid hadden. De moordenaars waren zo in paniek omdat ‘de heilige dochters van de tsaar’ maar niet wilden sterven, dat ze de meisjes dan maar met bajonetten doorboord hebben. Ook de lijfarts, de kamenier, de hofdame en de kok zijn ter plaatse vermoord. De stoffelijke overschotten van het gezin zijn naakt, in stukken gesneden, in een put van drie meter diep gegoooid en overgoten met zwavelzuur.

Voor de groei en de versterking van een koningshuis is eeuwenlang het instrument van het huwelijk ingezet. Tot de vorige generatie vorsten gold de regel dat een echtverbintenis er was om het rijk te ondersteunen, niet om het hart te laten opleven. Voor dat laatste waren minnaressen voor de koningen en stalmeesters voor de koninginnen voorzien. Toen de Britse koningin Victoria in 1901 het leven liet, werden bijna alle landen van Europa geregeerd door koningen of keizers die familie waren van elkaar. Het trouwen met burgerjongens en -meisjes is een vrij recent gebruik, dat binnen koninklijke kringen niet eenduidig toegejuicht wordt.

‘Prinsen en prinsessen die de drang van hun hart volgen, ontzeggen de natie stand en allure.’

Godfried Bomans, auteur

Koninklijk toegewijd auteur Godfried Bomans argumenteerde daarover: ‘Dat uit ’s lands kas miljoenen worden opgebracht, is nu juist omdat een koningskind ‘een buitengewoon mens’ dient te zijn en niet ‘zomaar een mens’. Tegenover de romantiek van de liefde is de notie stand verbleekt tot een ouderwetse voorstelling slechts door enige blozende hofdames en rochelende lakeien overeind gehouden. Ik schaar mij echter nadrukkelijk aan hun zijde. Prinsen en prinsessen die de drang van hun hart volgen,

ontzeggen de natie stand en allure. Met het introuwen van eenvoudige onderdanen wordt het koninkrijk traditie, stijl en waardigheid ontnomen.'

'Ook de Zuid-Afrikaanse kleuterleidster Charlène Wittstock is niet hooggeboren, maar heeft zich eerder enigszins bergop gezwommen.'

Een korte rondleiding langs het assortiment van de huidige monarchen en opvolgers toont aan dat velen ervoor bedanken hun leven te laten beheersen door afstamming, status en protocol. Behalve Filip van België en Alois van Liechtenstein zijn alle huidige kroondragers getrouwd met niet-blauwbloedige partners. Carrièrevrouwen zoals de Argentijnse beleggingsspecialiste Máxima Zorreguieta Cerruti, de Australische advocate Mary Donaldson en de Spaanse journaliste Letizia Ortiz Rocasolano. Ook de Zuid-Afrikaanse kleuterleidster Charlène Wittstock is niet hooggeboren, maar heeft zich enigszins bergop gezwommen. Don Juan, graaf van Barcelona, grootvader van de Spaanse koning Felipe, formuleerde de kwestie als volgt: 'Je kan als koning met iedereen trouwen, maar niet met zomaar iedereen.'

'Catherine Middleton is van school en van studiejaar veranderd om toch maar haar droomprins toevallig tegen haar weinig aangeklede lijf te lopen.'

Er is vandaag moeilijk een lijn te trekken in de aanbeveling of een troonopvolger wel of niet met iemand van zijn stand in de echt moet treden. Voor beide is iets te zeggen. Belangrijker dan de afkomst van de huwelijkspartner is zijn toekomst. Een koninklijke gemaal of gemalin moet zich voor de volle 100 procent willen inschrijven in het koninklijke systeem. Catherine Middleton heeft daartoe spraakles gevolgd, etiquettecursus, koninklijk protocol en ze heeft zich in haar studietraject ook nog een jaar laten zakken en

is zelfs helemaal van universiteit gewisseld om haar droomprins tegen het lijf te lopen. Dat laatste is volledig georkestreerd gebeurd op een modeshow voor het goede doel aan de Universiteit van St Andrews in Schotland, waar de geschiedenisstudente ook nog letterlijk weinig om het lijf had.

'In België zijn er twee plannen voor geheime abdicatie geweest die door omstandigheden nooit ten uitvoer zijn gebracht.'

Niet alleen het waken over een gevaarlijke zijdelingse instroom in koningshuizen is een sleutel tot het verlengen van de levensverwachting, maar ook het tijdig evacueren van de kroondrager. Troonsafstand is daartoe een nuttige ingreep. Het kan in bijna alle landen, maar wordt niet overal met evenveel enthousiasme bedreven. Er zijn drie soorten troonsafstand: uit vrije wil, met volle instemming en redelijk onder dwang. De eerste kennen we van onder meer koning Albert II van België, koningin Beatrix der Nederlanden en paus Benedictus XVI. In Groot-Brittannië en Denemarken bestaat het ook, maar het druist in tegen de koninklijke traditie die wil dat de vorst in het harnas overlijdt. Koningin Margrethe van Denemarken is de uitzondering die de regel bevestigt heeft.

In België zijn er zelfs twee plannen voor geheime abdicatie geweest die door omstandigheden nooit ten uitvoer zijn gebracht. In 1893, bij het invoeren van het algemeen meervoudig stemrecht, heeft Leopold II zijn voornemen tot abdicatie in een brief aan de Kamer en de Senaat gemeld, maar nooit in praktijk omgezet. Het aantal kiezers steeg door die wet van 46.000 naar 1,37 miljoen. Ook koning Albert I heeft ooit het voornemen gehad om af te treden op zijn 70ste verjaardag. Helaas heeft de bergbeklimmende soeverein maar de leeftijd van 58 gehaald. Ook zijn kleinzoon, koning Boudewijn, heeft tijdens de abortuskwestie zijn aftreden aan de regering voorgelegd.

'Hoezo troonsafstand? Ik heb nog maar pas nieuwe postzegels laten drukken.'

Karl I, laatste keizer van Oostenrijk-Hongarije

De tweede soort abdicatie is die met instemming. Door de politieke situatie is de vorst gedwongen om zelf afstand te doen van zijn troon. Leopold III heeft op die manier zijn verantwoordelijkheden doorgegeven aan de koninklijke prins Boudewijn en de Britse koning Edward VIII heeft zo de scepter overgedragen aan zijn broer Albert, de vader van koningin Elizabeth. Een derde aftreden is de gedwongen versie. In oorlog, bij opstand, bij bezetting of revolutie kan een vorst verjaagd of gewoon afgezet worden. Hoe verscheurend het aspect van een gedwongen troonsafstand kan zijn, wordt het best geïllustreerd door de woorden van de laatste keizer van Oostenrijk-Hongarije, Karl I: 'Hoezo troonsafstand? Ik heb nog maar pas nieuwe postzegels laten drukken.'

Omwentelingen gaan snel en komen onverwacht, daar kan iedereen die in dit boek staat over meespreken. En dat doen ze ook. De vraag 'hoe moet het nu verder met het koningschap?', laat ik beantwoorden door al diegenen die het koningschap verder geholpen hebben. Verder vooruit of verder de dieperik in. Beide oogpunten zijn verhelderend voor wie wil weten wat je moet doen en *wat je vooral niet moet doen*. Wat de toekomst is van het koningschap kan je alleen maar achterhalen als je kijkt naar zij die het opgetild hebben, en de anderen die het neergehaald hebben. Dit boek vertelt al hun verhalen. Van velen ken je de façade, maar niet wat erachter schuilgaat. De meeste koningen zijn dood, de meeste koningshuizen ook. Leve de koning die zijn huis overeind kan houden of zelfs weer tot leven wekken.

Boven: Koningin Wilhelmina en prinses Juliana. Midden: Koningin Maxima en prins Bernhard
Onder: Koningin Beatrix, prinses Amalia en prins Friso

VORSTEN VAN VERRIJZENIS

KONINKRIJK DER
NEDERLANDEN

Huis

van

Oranje

Leesvoorbeeld

'Ik ben echt niet enkel opgevoed met ooms en tantes, maar ook wel met ooms en ooms.'

Catherina-Amalia, kroonprinses der Nederlanden

Ondanks hoogoplopende familiekwetsies, ernstige terroristische dreiging en een groot persoonlijk drama slaagt het Nederlandse koningshuis er vaak in om wonderwel uit de as van zijn tegenslagen op rijzen. In het huidige koninklijke gezin is er zeker geen gebrek aan talent om het huis van Oranje de toekomst in te dragen. Maar een aantal jammerlijke inschattingsfouten en pijnlijke missers hebben diepe wonden geslagen. 'Er ontstaat een beeld van een wereldvreemde kroondrager die niet aanvoelt wat er leeft onder de gewone Nederlanders.' Volgens hun wapenspreuk – *Je maintiendrai* – moeten de Oranjes vooral volharden, maar enkel doorzetten zal niet volstaan. 'Verrijzen' zal noodzakelijk zijn. En laat dat nu net hetgeen zijn waar ze zich al generaties lang in bekwaamd hebben. Het koningschap toont geen onmiddellijke tekenen van afsterven, maar een doortastende revitalisatie dringt zich toch op.

Kroonprinses Catharina-Amalia probeert eenvoud en uitzonderlijkheid te combineren. Ze is tegelijk een tiara-experte, maar werkt ook in een strandtent. Zelf vindt ze zich het meest lijken op haar oma Beatrix: ‘perfectionistisch en een tikje koppig’. Bij de zelfdoding van haar tante Inés, de jongere zus van haar moeder, zegt ze dat ‘ze verdrietig is, maar denkt dat haar tante nu ook bij opa is en beter af daar’. Bovendien voert ze aan dat ze echt niet enkel opgevoed is met ooms en tantes, maar ook wel: ‘met ooms en ooms’. Een terroristische dreiging van ontvoering of een aanslag haalt de onschuldige vreugde uit haar studententijd. Om veiligheidsredenen kan ze niet in Amsterdam gaan studeren en moet ze een jaar incognito naar Madrid. Ze is vaak de woorden van haar andere opa, prins Claus, indachtig, die zei: ‘Alle instellingen die door mensen gemaakt zijn, kunnen ook weer door mensen afgebroken worden. Zeker koningshuizen.’

‘Aber nur ein Deutscher Prinz darf sie bekommen.’

Wilhelm II, keizer van Duitsland

Het huis van Oranje staat niet ver van een mogelijke afbraak op 23 november 1890 als koning Willem III de geest geeft. Zijn drie zonen – Willem, Maurits en Alexander – zijn dan ook al overleden. De dynastieke kwestie is: zijn enige opvolger is een meisje en is nog maar tien jaar oud: Wilhelmina. Kinderen op de troon zijn altijd een kwetsbare plek voor de standvastigheid van een dynastie. Tot een bepaald moment in de geschiedenis zijn zelfs vrouwen op de troon een aanleiding voor buitenlandse mogendheden om het land meteen onder de voet te lopen. De Oostenrijkse keizerin Maria Theresia kan daarvan meespreken. Met een even grote bezorgdheid als nauwgezetheid neemt daarom haar moeder, koningin Emma, tot aan haar meerderjarigheid het regentschap van het koninkrijk der Nederlanden voor haar waar. De overgrootmoeder van koning Willem-Alexander, Wilhelmina Helena Pauline Maria wordt op haar 18de in de Nieuwe Kerk in Amsterdam koningin der Nederlanden gekroond. Op haar 21ste treedt ze al in het huwelijk: ‘een ernstige staatkundige evenzeer

als persoonlijke aangelegenheid'. Al van jonge leeftijd is Wilhelmina – de vrouwelijke versie van de naam Willem – zeer uitgesproken in haar overtuigingen en neemt ze graag haar eigen beslissingen: 'met inachthouding van het staatsbelang'. Maar dit is een moeilijke. Ze wil de Duitse prins Arthur von Mecklenburg-Schwerin, maar die komt niet opdagen op de afspraak die ze samen met haar moeder belegt. Ze neemt genoeg met zijn jongere broer, Heinrich, die zijn naam bij aankomst in Nederland in Hendrik verandert. Omdat het koninkrijk op zo een strategisch cruciale plaats ligt op het Europese vasteland wil Groot-Brittannië absoluut mee-beslissen over de huwelijkskandidaat, maar het is vooral de Duitse keizer die zijn zin doordrukt en erop staat dat ze met een Duitser trouwt: *'Aber nur ein Deutscher Prinz darf sie bekommen.'*

'Wanneer de dynastieke lijn bij Wilhelmina stopt, gaat de opvolging naar een Duitse tak van de familie en bestaat de kans dat het Koninkrijk der Nederlanden opgeslorpt wordt door het Duitse keizerrijk.'

Haar onvoorspelbare temperament en haar driftbuien maken Wilhelmina gevreesd en gehaat aan het hof. Als ze haar zin niet krijgt, slaat ze alles kort en klein. 'Ik ben hier de baas.' Churchill noemt haar in de Tweede Wereldoorlog: 'De enige echte vent in ballingschap.' Als ze door de directeur die toelichting geeft, rondgeleid wordt in het Rijksmuseum in Amsterdam, zegt ze: 'Ik herinner me niet dat ik u iets gevraagd had.' Haar man die ze prins der Nederlanden maakt, krijgt de bijnaam: 'Varkens Heintje', om zijn liederlijke leven, maar ook omdat hij tijdens de jacht graag everzwijnen bij dozijnen omlegt. Het wordt weer even riskant in het Nederlandse koningshuis, als Heintje acht jaar lang geen nageslacht kan voortbrengen. Wanneer de dynastieke lijn bij Wilhelmina stopt, gaat de opvolging naar een Duitse tak van de familie en bestaat de kans dat het Koninkrijk der Nederlanden opgeslorpt wordt door het Duitse keizerrijk.

'In een documentaire op de televisie ontdekt koningin Juliana dat ze nog minstens één halfbroer heeft, en drie halfzussen.'

Maar het geluk keert, want op 30 april 1909 ziet Juliana Louisa Emma Marie het levenslicht. Ze zal het enige kind van haar moeder blijven, maar niet van haar vader, want die is actiever buiten de huiselijke sponde dan erin. Prins Hendrik houdt van patience spelen, bergen beklimmen en ook af en toe een jongeman bestijgen. Hij is daarnaast ook bepaald niet gierig, waardoor er aan het einde van zijn leven niet riant veel overblijft. Als hij overlijdt, laat zijn dochter uit voorzorg weten: 'Ik zie af van de erfenis van de goede man die mijn vader was.' De goede man blijkt achteraf niet enkel haar eigen vader, maar die van meerdere andere kinderen. In een documentaire die koningin Juliana op een avond op de Nederlandse televisie zit te bekijken, ontdekt de vorstin der Nederlanden dat ze nog minstens één halfbroer en drie halfzussen heeft.

'De connecties van Prins Bernhard met de SS, SA en zijn partijkaart van de NSDAP zijn volgens het Nederlandse hof: "vervelende details, maar niet onoverkomelijk".'

Juliana is de eerste van de Oranjes die een hogere studie afrondt. Ze is charmant en vriendelijk, maar gewoon. Dat laatste vindt zichzelf een grote kwaliteit. Als kind wil ze liever actrice worden in plaats van staatshoofd en op paleis Soestdijk speelt ze hoofdrollen in de toneelclub die voor haar wordt opgericht. Ook de zoektocht naar een geschikte huwelijkskandidaat wordt door anderen voor haar gedaan. Dat blijkt geen makkelijke onderneming. Talloze prinses worden aangezocht; allen bedanken beleefd. Het is ook geen simpel profiel. De prins-gemaal moet vorstelijk zijn, maar niet regerend, geen troonopvolger, geen katholiek en van onbesproken gedrag. Wanneer Juliana 36 jaar oud is, wordt er dan toch iemand voor haar gevonden: Bernhard zur Lippe-Biesterfeld. Behalve zijn gedrag komt hij voor de andere eisen aardig in de buurt. Daarnaast is hij armlastig en wil

hij heel graag een koninklijke positie. Hij stamt uit een vrolijke boom van Duitse prins en zijn moeder, prinses Armgard, staat om haar feestgevoel in Berlijn bekend als: *'Tolle Lola'*. Zijn connecties uit zijn jeugd met de SS, SA en zijn partijkaart van de NSDAP zijn 'vervelende details', maar niet overkomelijk voor de regering. *'Beggars can't be choosers'*, zegt iemand in de familie die goed Engels spreekt.

'Koningin Wilhelmina moet het in Engeland qua kleding stellen met afleggertjes van koningin Elizabeth, de latere Queen Mum. Zij heeft bij haar haastige vertrek uit Nederland geen tijd gehad om haar koffer te pakken.'

Vier prinsesessen van Oranje zullen het gezin verblijden. Beatrix, zij die geluk brengt, Irène, zij die vrede brengt, Margriet, zij die een bloemennaam draagt, en Marijke, zij die niet goed kan zien maar des te beter kan zingen. Als de Tweede Wereldoorlog uitbreekt, vlucht Juliana – dan nog kroonprinses – naar Canada, terwijl haar moeder in ballingschap naar Londen vertrekt met haar schoonzoon Bernhard. De koningin verlaat zo haastig Nederlandse bodem dat ze geen jurkje kan meenemen. Ze moet het in Engeland stellen met de afleggertjes van koningin Elizabeth, de latere Queen Mum. Ze krijgt ook onderdak in Buckingham Palace waar prinses Irène wordt gedoopt.

Het gedrag van Bernard over het kanaal is niet helemaal zuiver op de graat. Als de oorlogskansen in het voordeel van de Duitsers dreigen te keren, knoopt de prins gesprekken aan over 'een mogelijk landvoogdijschap van zichzelf met opzijschuiven van Wilhelmina en Juliana'. Het komt niet zo ver. Waar de Tweede Wereldoorlog voor Leopold III het einde van zijn koningschap betekende, is het voor Wilhelmina het hoogtepunt. Via de BBC houdt ze opzweepende toespraken voor het vaderland en profileert ze zich als symbool van het verzet. Voor de oorlog wordt ze door de Nederlanders gerespecteerd, tijdens de oorlog wordt ze op handen gedragen.

Het is opmerkelijk dat de populariteit van het Nederlandse koningshuis nooit zo groot is geweest, terwijl niemand van de familie in het land is

gebleven. Wanneer Wilhelmina na de wapenstilstand weer thuiskomt, wordt de vorstin warm onthaald, maar de invloed en de aanbidding die haar voordien ten deel vielen, ebben langzaam weg. Ze krijgt steeds meer een decoratieve rol die ze dan liever doorgeeft aan haar dochter. In haar biografie *Eenzaam maar niet alleen* hangt ze het beeld op van een vechtende vorstin die vanuit een hogere orde gedreven wordt.

‘Als blijkt dat Bernhard steekpenningen van de Amerikaanse vliegtuigfabrikant Lockheed opstrijkt, vallen ten paleize woorden als “chtscheiding” en “troonsafstand”.’

Juliana aanvaardt de kroon met de woorden: ‘De opdracht is zwaar maar mooi.’ Als haar moeder de heroïsche vorstin is, wordt zij het exemplaar uit de supermarkt: de gekroonde moeder aan de haard. Ze wordt liever met ‘mevrouw’ dan met ‘majesteit’ aangesproken. Tot de jaren 50 kan het koningshuis de reputatie ongeschonden houden, maar dan komt de klad erin. Het ene schandaal volgt het andere op. Greet Hofmans verschijnt aan het hof om de jongste dochter te genezen, maar ontfermt zich meer over de moeder en fluistert haar opruiende ideeën in het oor. Juliana gaat haar eigen toespraken houden, zonder overleg met de regering. En ze verleent – in strijd met de wil van het kabinet – gratie aan de ter dood veroordeelde oorlogsmisdadiger Willy Lages. Als daarnaast nog blijkt dat Bernhard steekpenningen van de Amerikaanse vliegtuigfabrikant Lockheed opstrijkt, vallen ten paleize de woorden ‘chtscheiding’ en ‘troonsafstand’.

Een commissie moet voor de regering onderzoeken wie de hoge functionaris is die 1,1 miljoen dollar toegestopt kreeg. Het rapport heeft het over ‘de toegankelijkheid voor onoorbare genoegens en aanbiedingen van een koninklijke prins’. Bernhard wordt per direct gedwongen alle belangrijke functies neer te leggen en mag zijn legeruniform niet meer in het openbaar dragen. Juliana dreigt troonsafstand te doen als haar man ook nog gerechtelijk vervolgd zou worden. Bernhard overleeft alle schandalen, maar zijn gezondheid gaat snel achteruit. Bij zijn 50ste operatie daagt hij zijn schoonzoon Claus uit ‘om dat record scherp te stellen’. Longkanker en

een gezwel in de darmen zullen de taaie prins uiteindelijk nekken. Op zijn 93ste laat Bernhard het leven en laat hij een erfenis achter die netjes onder vier echtelijke en twee buitenechtelijke dochters verdeeld wordt.

'Als je bij Beatrix komt, is het altijd een hachelijk examen.'

Dries van Agt, Nederlands premier

Bij het aantreden van Beatrix als koningin breken er rellen uit. Er is blijkbaar wel geld voor een dure eedaflegging, maar niet voor treffelijke woningen. Beatrix zelf klaagt ook: 'Mamie heeft alle belangrijke kennis over het koningschap voor zichzelf gehouden.' Het is blijkbaar een familietraditie bij de Oranjes om dat te doen. Ook Wilhelmina liet haar dochter in het ongewisse over staatszaken. In tegenstelling tot Juliana is Beatrix wel goed doordrongen van de ongewone taak en de uitzonderlijke positie die haar te wachten staat. Ze vindt het geen last of vloek, maar 'een ambacht in de sector van het landsbestuur'. Ze wil ook weer met 'majesteit' aangesproken worden. Claus, haar man en toeverlaat zegt: 'Moet je die dossiers echt allemaal lezen? Je vergeet het toch weer.' Maar ze is koningin tot achter de komma. Ze zit op de troon als een erfelijke president. Eerste minister van Agt beaamt dat: 'Als je bij Beatrix komt, is het altijd een hachelijk examen.' Ze houdt er ook van om tempo te maken. Bij regeringsformaties en staatsdiners. Drie gangen en dan naar huis. Ze kent dezelfde driftbuien en donderpreken die haar oma Wilhelmina tekenden.

'Actievoerders vinden het ongehoord dat een Nederlandse prinses zo kort na de oorlog met een Duitser trouwt op de plaats waar zoveel Joodse Amsterdammers naar de kampen gevoerd zijn.'

Op kasteel Drakensteyn, waar ze als prinses woont, loopt ze begin 1965 gearmd met een onbekende jongeman. Hij blijkt een aristocraat uit Bonn te zijn. Claus van Amsberg is geboren in Afrika en zoon van een planter.

Hij stamt van lage adel en heeft een bescheiden financiële achtergrond. De twee kandidaten die haar ouders voorstellen, wijst Beatrix af, maar voor deze meneer wil ze wel voor de trein gaan liggen, ondanks zijn verleden bij de Hitlerjugend en de Wehrmacht. ‘Alles is goed’, zalft Juliana. ‘Weer een Duitser’, zucht een deel van het Nederlandse volk dat nog zijn fiets terug wil. De Duitsers nemen tijdens de bezetting talloze fietsen in beslag die ze nooit teruggeven. Beatrix zegt dat als ze geen toestemming krijgt om met hem te trouwen, zij ‘plicht voor pret’ zal laten gaan. Het komt niet zover. Op hun huwelijk vallen weer rookbommen en voetzoekers, omdat actievoerders het ongepast vinden dat een Nederlandse prinses zo kort na de oorlog met een Duitser trouwt op de plaats waar zoveel Joodse Amsterdammers naar de kampen gevoerd zijn.

‘Ik ben het enige niet-lachende deel van de koninklijke familie.’

Claus, prins der Nederlanden

Niet lang na het huwelijk wordt op het paleis, na meer dan honderd jaar, weer een jongetje geboren: Willem-Alexander. Zijn vader, prins Claus, wringt zich stukje bij beetje in de genegenheid van het Nederlandse volk, maar blijkt niet over het talent van zijn schoonvader Bernard te beschikken ‘om van de nood een deugd te maken’. De neerslachtige buien volgen elkaar steeds vaker op. Hij krijgt koninklijke taken, maar vindt zijn werk vrij zinloos. Hij blijkt een geestige man met een flinke dosis zelfspot die zichzelf omschrijft als: ‘het niet-lachende deel van de familie’. De wankelmoedige prins krijgt ook nog af te rekenen met Parkinson en prostaatproblemen. Wanneer hij overlijdt in het jaar dat zijn zoon Willem-Alexander met een Argentijnse trouwt, is hij het populairste lid van het koninklijk huis. Heel zijn leven blijft hij zich verantwoordelijk voelen voor wat zijn landgenoten in de Tweede Wereldoorlog hebben aangericht.

Beatrix wordt de eerste tien jaar van haar koningschap gezien als de zakelijke vorstin die ze wil zijn: de CEO van de bv Nederland. Maar op termijn

'Steeds vaker gaat Beatrix zich met besluitvorming bemoeien en steeds vaker zoekt ze de grondwettelijke limieten van haar functie op.'

begint het Beatrixisme barsten te vertonen. Hare Majesteit beschouwt zich tegelijk als de hoogste ambtenaar van het land én Gods monarch op aarde. Haar achilleshiel is dat ze zichzelf moeilijk kan relativeren en nauwelijks kritiek accepteert. Zelfspot is al helemaal niet aan haar besteed. Steeds meer gaat ze zich met besluitvorming bemoeien en ze zoekt vaker de grondwettelijke limieten van haar functie op. Haar populariteit stagneert en loopt zelfs terug. Tot die ene Koninginnedag in Apeldoorn, op 30 april 2009.

Iemand die 'ooit beroemd wilde worden', rijdt in op de koninklijke colonne. Er vallen acht doden en negen gewonden. De dader, Karst Tate, bezwijkt die nacht aan zijn verwondingen. Het bleek een eenmansactie te zijn van iemand die gekant is tegen de dure monarchie. De dag nadien houdt Beatrix op de televisie een toespraak met onderdrukt verdriet en moedige waardigheid. Haar populariteit schiet van 70 naar 80 procent. De vorstin blijkt dapper bestand tegen persoonlijk verdriet, maar blijkt ook grote rampspoed de baas te kunnen. Een soort van ontembare bazigheid speelt haar dan weer parten als ze bij de volgende regeringsonderhandelingen al te eigzinnig zelf een formateur aanduidt, tegen de wil van de verkozen meerderheid. Vanaf dan zal het Nederlandse staatshoofd van die taak bevrijd worden, een beslissing die haar zoon Alexander tot op vandaag betreurt.

In februari van 2012 komt haar tweede zoon, Johan Friso, bij een sneeuwlawine in Innsbruck ten val. Hij loopt een zwaar hersenletsel op en wordt naar de intensieve afdeling overgebracht van het Wellington Hospital in Londen. De koningin zal hem daar bijna dagelijks bezoeken tot hij in de zomer van 2013 naar Nederland wordt gebracht. Op 12 augustus van dat jaar overlijdt hij met zijn moeder aan zijn bed in Paleis Huis ten Bosch. Een half jaar daarvoor heeft Beatrix al aangekondigd dat ze zal aftreden. Niet omdat ze moe of zwak is, maar wel omdat ze 75 is geworden en het Koninkrijk der Nederlanden in dat jaar 200 jaar bestaat.

Op 30 april 2013 treedt haar eerstgeboren zoon aan als haar opvolger. Zijn Argentijnse vrouw Máxima, moeder van hun drie dochters, is op dat

moment het populairste lid van de Oranjes. Bij zijn eedaflegging kondigt hij aan dat hij onder de naam Willem-Alexander koning wil zijn en dat hij geen protocolfetisjist wil worden. Hij wil gemak en geen gedoe. Je noemt hem zoals je wil: Willem, Willy of Alex. Hij wil in zijn rol 'het land vertegenwoordigen, verbinden en aanmoedigen'. Hij krijgt, pijnlijk genoeg, snel die kans. Bij een groot treinongeluk in Voorschoten en bij de ramp van vlucht MH17 blijkt de jolige prins tot een waardige vorst verveld te zijn. Maar een pandemie brengt een jammerlijke kentering in de ongekennde populariteit van het gezin. Het koningspaar gaat op de foto met een restauranthouder op een moment dat dat niet mag. Willem-Alexander en Máxima gaan met vakantie naar Griekenland, terwijl dat niet wenselijk is. En kroonprinses Amalia krijgt een verjaardagsfeestje op het paleis met te veel aanwezigen en te weinig afstand, terwijl dat volgens de coronaregels niet toegelaten is.

Het beeld van een wereldvreemde koning gaat dat van een sympathieke vorst overschaduwden. Willem-Alexander en Máxima bieden publieke excuses aan, maar de gunst van het volk keert niet zo makkelijk terug voor een instelling die 100 miljoen per jaar kost en de vorst een salaris van 1 miljoen onbelast uitkeert. Het schuurt. De monarch is het enige lid van de regering dat niet democratisch verkozen is. Hij is daarnaast ook onschendbaar. Die voorrangspositie valt zwaar in 21ste eeuw, vooral bij jonge mensen. Maar Willem-Alexander komt terug. In het debat over de slavernij houdt hij een indrukwekkende toespraak in de gietende regen. Hij neemt de schuld en de verantwoordelijkheid ondubbelzinnig op zich. 'Het is de meest vernederende en mensonterende passage uit de geschiedenis, waar ook mijn familie heeft aan meegewerkt.' De gouden koets wordt uit dienst gehaald omdat er panelen met tot slaaf gemaakten opstaan. Willem-Alexander en Máxima wordt soms een popsterkwaliteit verweten, maar de koning voert nog altijd de lijst van populairste leden van de familie aan, Máxima staat op twee, Beatrix op drie, Pieter Van Vollenhoven (echtgenoot van prinses Margriet) op vier en Alexia en Amalia op vijf. De instandhouding van de instelling ligt op die laatste te wachten. Als de koning dood is, klinkt: leve de koningin. Hoelang het Nederlandse koninklijke huis nog een leven beschoren is, ligt grotendeels in handen van wie de kroon draagt en de manier waarop zij dat doet.

Boven: Prinses Olga en prinses Tatjana

Midden: Prinses Maria, koningin Alexandra, tsaar Nicolaas II en prinses Anastasia. Onder: Prins Aleksej

VORSTEN VAN VERNIETIGING

KEIZERRIJK
RUSLAND

Huis

Romanov

Leesexemplaar

'Rusland is te ver en de Romanovs zijn een familie waar al genoeg bloed gevloeid is.'

Victoria, koningin van Engeland

De laatste tsaar van alle Ruslanden is te jong en te onvoorbereid als hij een van de zwaarste kronen van Europa op zijn hoofd gedrukt krijgt. Hij beschikt over een grote liefde voor zijn vaderland die overstemd wordt door een grote onwetendheid over de werkelijke wereld, nog eens overtroffen door een uitgesproken onkunde in staatszaken. De kwaliteit van een minister weegt hij af aan hoe dicht hij familie is of hoe goed hij ermee bevriend is. De op til zijnde revolutie ontgaat hem totaal en ook de gruwelijke executie die hem en zijn gezin te wachten staat. Met de beestachtige moord op tsaar Nicolaas II komt een einde aan het keizerrijk en het 'Heilig huis van Romanov' dat driehonderd jaar bestaan heeft.

Tsaar Nicolaas II is klein van gestalte, 1,70 meter, daarom adviseert zijn vader hem zijn publieke optredens altijd op een paard te doen. Nicolaas, Nicky voor de vrienden, wil doen wat zijn vader van hem wil. Wanneer zijn verwekker op jonge leeftijd aan de gevolgen van een nierandoening overlijdt, moet Nicky op zijn 26ste onverwacht de keizerlijke troon overnemen. Hij is totaal niet voorbereid en beschikt niet over grote leiderschapskwaliteiten. Delegeren is iets wat hij moeilijk kan en een persoonlijke secretaris heeft hij liever niet. Hij schrijft zijn brieven zelf, plakt ze zelf dicht en doet ze eigenhandig op de keizerlijke post. Als hij 16 is, ontmoet hij op een familiefeest zijn 12-jarige nichtje, Alix van Hessen-Darmstadt. Zij is een kleindochter van de Britse koningin Victoria en omdat haar moeder vroeg overleden is, wordt ze in Engeland opgevoed door haar oma. Het is liefde op het eerste gezicht tussen Nicky en Alix. Tien jaar later treden ze met elkaar in het huwelijk. Uit grote genegenheid voor elkaar, maar met grote tegenzin van beide families.

'Die prinses van Hessen is te afstandelijk en te dwingend, en we hebben al genoeg Duitsers in de familie.'

Alexander III, tsaar van Rusland

De Engelse kant, die eigenlijk een volstrekt Duitse kant is, wordt gedreven door koningin Victoria. Zij beslist. De 'Grootmoeder van Europa' vindt Rusland 'te ver' en de Romanovs 'een familie waar er al genoeg bloed gevloeid is'. De ouders van Nicky, tsaar Alexander III en zijn vrouw Maria, achten het meisje 'totaal ongeschikt om tsarina te worden'. Tsaar Alexander merkt op: 'Ze is te afstandelijk en te dwingend. En, we hebben al genoeg Duitsers in de familie.' Alle bezwaren van het keizerlijke gezin zullen bevestigd worden, maar de twee zijn niet uit elkaar te houden. Op het moment dat de gezondheid van tsaar Alexander afneemt en hij beseft dat de troonswisseling niet lang op zich zal laten wachten, stemt hij toch toe. Het zal de grootste vergissing uit zijn leven blijken. Alexander III

overlijdt zeven maanden na het huwelijk van Nicolaas en Alexandra. Op het moment dat zij aankomt op het Russische hof verandert ze de hof-taal van het Russisch naar het Engels, maar ze bekeert zich wel tot de Russisch-orthodoxe kerk.

De voorspelling dat de Duitse prinses niet geliefd zal worden, is een understatement. Haar gereserveerdheid wordt gezien als 'het boze oog van de Duitse'. Ze wordt gehaat door het volk, en ook door het hof. Werelden die trouwens volstrekt van elkaar gescheiden zijn. Nauwelijks iets van wat in het land en de wereld gebeurt, sijpelt door naar een van de talloze paleizen van de Romanovs. Nicolaas kan in het begin van zijn bewind steunen op een aantal waardevolle ministers en het land gaat door een aanvankelijke bloei. De 125 miljoen inwoners bij zijn aantreden, worden er 175 miljoen naar het einde. 80 procent van hen heeft het Russisch als eerste taal, 20 procent kan lezen en schrijven. Nicolaas voert de leerplicht in en legt de trans-Siberische spoorlijn van Moskou naar Vladivostok aan.

‘Als op het inhuldigingsfeest van tsaar Nicolaas het nieuws begint rond te gaan dat er waarschijnlijk te weinig eten en drank is, breekt er onrust uit en gaat de massa zichzelf vertrappelen.’

Na zijn kroning krijgt Nicolaas een delegatie van landbouwers en arbeiders op bezoek, die pleiten om de absolute monarchie om te vormen tot een grondwettelijk koningschap. Nicolaas herinnert hen aan de eed die hij heeft afgelegd om 'tsaar en autocraat van alle Ruslanden te zijn'. Hij wil geen afstand nemen van zijn alleenheerschappij 'in het voordeel van Rusland en alle Russen'. Al op de dag van zijn eedaflegging loopt het mis. De tsaar biedt op een braakliggend stuk land eten en drank aan voor vierhonderdduizend onderdanen. Wanneer het nieuws begint rond te gaan dat er waarschijnlijk te weinig eten en drank is, breekt er onrust uit en gaat de massa zichzelf vertrappelen. Er zijn dertienhonderd gewonden en veertienhonderd doden, maar de allerpijnlijkste misstap is dat de tsaar die avond gewoon naar een receptie op de Franse ambassade gaat. Het wordt een gedoemd voorteken voor zijn keizerschap. Als eerste buitenlandse

**'Wat we nodig hebben, is een
kleine oorlog die we kunnen
winnen.'**

reis kiezen de tsaar en de tsarina een rondreis door Europa, wat eigenlijk gewoon een familiebezoek is: bij zijn Deense grootouders, bij de oma van zijn vrouw, koningin Victoria, bij de keizer van Oostenrijk-Este, Frans Jozef, en bij zijn neef, keizer Wilhelm II van Duitsland.

‘Als iemand iemands zoon is, volstaat dat voor Nicolaas om een ministerie te gaan leiden. Zo heeft de tsaar namelijk ook zijn positie verworven.’

In zijn dagboek noteert Nicolaas dat hij ‘constant moet gaan jagen met zijn oom Edward VII en dat het heel vervelend is omdat hij tandpijn heeft’. Nicolaas is overtuigd van de koers die hij als keizer moet varen. Hij weet ook zeker dat hij voor zijn taak door God gekozen is en dus altijd de juiste beslissingen zal nemen. Hij denkt daarnaast dat het volk hem aanbidt omdat ze dat in het openbaar altijd doen. Nicolaas beschikt over het talent om zich continu te omringen met charlatans die hem vleien en naar de mond praten. Zijn selectiecriteria voor sleutelposities in het landsbestuur is niet bekwaamheid, maar familieband of vriendenconnectie. Als iemand iemands zoon is, volstaat het om een ministerie te leiden. Zo heeft hij namelijk ook zijn positie verworven.

De Romanovs spelen in de paleistuin met hun honden en plukken paddenstoelen, terwijl Lenin, Trotski en Stalin de omverwerping van het keizerrijk voorbereiden. Een minister die de gevaarlijke gistingen in de maatschappij beseft, komt met een briljant idee: ‘Wat we nodig hebben, is een kleine oorlog die we kunnen winnen!’ De tsaar had het zelf niet beter kunnen bedenken, zo goed vindt hij het. Ook de neef van de tsaar, de Duitse keizer Wilhelm II, vindt dat uitbreiding in het oosten ‘aan het Heilige huis van Romanov moet toekomen’. Wanneer Nicolaas zijn troepen in Azië wil mobiliseren, worden ze bij Port Arthur door de Japanners al meteen vastgezet. De tsaar is in zijn jeugd in Japan op staatsbezoek geweest en heeft daar een aanslag met een zwaard overleefd. Hij vindt de Japanners ‘te klein, te vrouwelijk en te minderwaardig’. Hij kan zich niet voorstellen dat zijn leger niet van zo een inferieur ras zou winnen. Ondertussen breekt in de hoofdstad Sint-Petersburg een staking uit, die in een paar weken heel Rusland zal verlammen.